

A karizma mint a megszentelt élet és a szerzetesi közösségek alapja¹

GAÉTANE GUILLEMETTE NDPS

Abstract:

This article explores the role of charisms in religious communities and seeks answers for the following three questions. First, how can one grasp the charism that lies at the foundation of a particular religious order? Second, in what way can the spiritual and institutional dimensions of such charisms be cherished? Third, what responsibility does one have with regard to the special charism of a particular religious order?

Keywords: *charism, religious communities, consecrated life, Evangelica Testificatio, Vita Consecrata.*

Kulcsszavak: *karizma, szerzetesi közösségek, megszentelt élet, Evangelica Testificatio, Vita Consecrata.*

Amikor a megszentelt élet fejlődésének témája kerül fókuszba, szükségszerűen bukkan fel a karizma kérdése. A II. Vatikáni Zsinat óta a teológiai gondolkodás előrehaladása gyarapítja Isten ezen ajándékának megértését, mely az egyháznak és rendi közösségeinknek szól. Csakhogy ebben a tapasztalatban maradhatnak félreértések és kérdések. Ebből a szempontból vizsgálunk meg három olyan kérdést, mely minket közvetlenebbül érint:

1. Hogyan is állunk annak a karizmának a megértésével, mely a megszentelt élet és a szerzetesrendjeink alapja?

GAÉTANE GUILLEMETTE kanadában élő szerzetesnővér, a Notre Dame du Perpetuel Secours női kongregáció tagja, teológus, a rend Teológiai Bizottságának tagja.

¹ Az előadás eredeti szövege: 2021 – CRC – Septembre 21 « *Le charisme au fondement de la vie consacrée et de nos instituts* » [2025. 05. 30.], *Ad vitam*, webzine de la vie consacrée au Canada, sur le charisme et le prophétisme, été 2022. [2025. 05. 30.] <https://crc-canada.org/wp-content/uploads/2022/07/ete-2022-ad-vitam.pdf>

2. Mit őrizhetünk meg azok lelkeségi és intézményes jellegéből?
3. Mi a felelősségünk rendünk karizmája iránt?

1. A „KARIZMA” SZÓ

Először is el kell ismerni, hogy a karizma fogalma a múltban sok ellenállásba ütközött. Még akkor is, ha a karizmatikus valóság nem új az egyházban, mivel már az apostoli időkben is felfedezhető a karizma szó, amely Szent Pál sajátos szókincséhez tartozott, mégis fogalomzavart és gyanakvást okozott az egyház története folyamán. E szó használatának rendkívüli ajándékokra történő leszűkítése, illetve a hierarchikus elitnek tulajdonítása a karizmák bibliai gazdagságának és egységének elvesztését eredményezte.² A II. Vatikáni Zsinattal rehabilitáltuk a karizmákat az egyházi szolgálathoz fűződő kapcsolatukban; a *Lumen Gentium* 12. pontja elismeri helyüket és szerepüket az egyházban.³ A zsinat körvonalazza a tartalmát a megszentelt élet kapcsán is (*Lumen Gentium*, 43–44.) azonban anélkül, hogy a karizma kifejezést használná.

VI. Pál pápa majd a zsinat után, 1971-ben az *Evangelica Testificatio*ban értelmezi világosan a zsinat szándékait és határozza meg a szerzetesi élet karizmatikus jellegét. A karizma fogalmát a különböző élethivatások tárgyalása kapcsán használja, és az alapítók karizmájáról beszél, amit a szerzetesrendek karizmájának forrásánál találunk. Pontosítja, hogy a szerzetesi élet karizmája a Szentlélek ajándéka, amely bensőségesen egyesül az egyház misztériumával, és életének szerves részét képezi (*Evangelica Testificatio*, 11.).

II. János Pál pápa is kifejti a szerzetesi élet sokféle karizmatikus dimenzióját a Szentlélek vezetése alatt az egyház építésére és Isten népének szolgálatára – különösen a *Vita Consecrata*ban.⁴ Ennek során különbséget tesz a szerzetesi élet karizmája és minden egyes szerzetesi család sajátos karizmája között.⁵ Aláhúzza a karizma közösségi jellegét, és visszatér a karizmához a hivatás szempontjából is, hangsúlyozva azt, hogy az Isten népének közösségéhez, Krisztus misztikus Testéhez tartozik.

² YOLANTA RZECZEWSKA: *Les charismes dans l'Église et leur institutionnalisation canonique*, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Roma, 2016.

³ YOLANTA RZECZEWSKA: *Les charismes dans l'Église et leur institutionnalisation canonique*, i. m., 199.

⁴ Uo. 242.

⁵ Uo. 245.

XVI. Benedek pápa a megszentelt élet karizmáinak Isten Igéjéhez kapcsolódó gazdagságáról beszél: a karizmákat olyan élő Evangéliumként lehet értelmezni, amely mindig új formában bontakozik ki.⁶ Kiemeli a megkülönböztetés ajándékát és a lekipásztorok felügyeletét annak befogadásában, amit a karizmákon keresztül a Szentlélek mond az egyháznak.

Ferenc pápa pedig a karizma történelemben való megtestesülésére és aktualizálására helyezi a hangsúlyt a szerzetesrendek életének különféle helyszínein, pillanataiban és helyzeteiben. A pápa azt kéri, hogy tartsák életben az alapító karizmát, őrizzék meg folyamatában, növekedésében és párbeszédben azzal, amit napjainkban a Szentlélek üzen nekünk. Mindez pedig megkülönböztetést és imádságot feltételez.⁷

Azóta a karizma mibenlétének megértése – főként alkotó elemei, valamint az evangéliumi tanácsokhoz való kapcsolatának tekintetében – tovább mélyül a kommunió-misszió egyházában.

2. A KARIZMA A MEGSZENTELT ÉLET ÉS A KÜLÖNBÖZŐ SZERZETESRENDEK ALAPJAINÁL⁸

Amikor a II. Vatikáni Zsinat a meglévő szerzetesrendeket a kornak megfelelő megújulásra szólítja fel, a szerzetesközösségek megkezdik a forrásaikhoz és az alapítóik szelleméhez való visszatérés folyamatát. Megnevezik karizmájukat: Isten ajándéka, mely kifejezi a Szentléleknek az alapítók által átélt és továbbadott megtapasztalását, és amely arra irányul, hogy – amiként a *Mutuae Relationes* 11. pontja említi – követőik megélik, megőrizték, elmélyítsék és kibontakoztassák ezt az ajándékot összhangban Krisztus szüntelenül növekvő Testével.

Az alapítói karizma a rendek megalapításának kiindulópontjában egyszerre jelenti Krisztus titkának sajátos felfogását, valamint Isten népe, az egyház szükségleteinek értelmezését. Karizmatikus hivatásban ölt testet az egyház szolgálá-

⁶ XVI. BENEDEK PÁPA: Fête de la présentation du seigneur XI Journée Mondiale de la vie consacrée, 2008. február 2. [2025. 05. 30.] https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/speeches/2008/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20080202_vita-consacrata.html

⁷ FERENC PÁPA: *Vie consacrée: le Pape invite à vivre ce charisme sans idéologie*, 2021. május 17. [2025. 05. 30.] <https://www.vaticannews.va/fr/pape/news/2021-05/pape-francois-vie-consacree-charisme.html>

⁸ NICOLAS DE BOCCARD: *Charisme et instituts de vie consacrée*, Éditions de Boccard, Paris, 2015.

tában. Az a karizma, amelyet a tanítványok átvesznek, az alapító lelki tapasztalatának spiritualitásán alapul, és egy adott küldetésben, egy sajátos életmód szerint valósul meg.

Krisztus követésében a rendi karizma evangéliumi élettervnek bizonyul olyan alkotóelemein keresztül, mint a lelakiség, a küldetés és a testvéri élet. Ezek az alkotóelemek alakítják ki a rend sajátos arculatát, amelyben a karizma kifejezésre jut. Mindegyik alkotóelemnek megvan a maga sajátossága, és nem szabad azokat összetéveszteni a karizmával. A karizma nem korlátozódik egyoldalúan a lelakiség, a küldetés vagy a segítő szolgálat dimenziójára. Lelki valóságról van szó, amely a tagok élet- és létmódját határozza meg, és amely az alkotóelemeken keresztül ölt testet. Így hát lelakiségi élet, közösségi élet és apostoli élet bensőségesen összekapcsolódik, egészet alkot; s a karizma közép-pontjában a különböző elemek kölcsönösen táplálják, erősítik és kiegészítik egymást.

Az evangéliumi tanácsokat illetően, amelyek a megszentelt élet alkotóelemei, bensőséges kapcsolat állapítható meg a tanácsok és a karizma között. A karizma teszi világossá a tanácsok megtartását.⁹ Ha felismerjük, hogy a karizma minden megszentelt élet alapját képezi, nem tudjuk ez utóbbit egyszerűen csak az evangéliumi tanácsok alapján meghatározni: a karizmája alapján is szükséges őket azonosítani.¹⁰ Sőt mi több, a megszentelt személy életszentsége nemcsak az evangéliumi tanácsokra épül, hanem az alapító karizma iránti hűsége is (vö. *Vita Consecrata*, 36).

3. A RENDI KARIZMA LELKISÉGI DIMENZIÓJA

Ami a lelakiségi dimenziót illeti, a rendi karizma a Lélek jelenlétének, tevékenységének gazdagságának és szentségének látható jele,¹¹ amely a Szentháromság tevékenységét és Istennek az emberekkel kapcsolatos tervét nyilvánítja ki. A rendi karizmát egy vagy több személy kapja meg azért, hogy közösséget alapítson az egyház és annak küldetése szolgálatában. Feltételezi a hivatást, a hívást és egy olyan életformában és küldetésben megélt választást, amely a

⁹ FERNAND VIENS: *Charismes et vie consacrée*, Pontificia Università, Gregoriana, Roma, 1983, 272–273.

¹⁰ NICOLAS DE BOCCARD: *Charisme et instituts de vie consacrée*, i. m., 91.

¹¹ XVI. Benedek pápát idézi YOLANTA RZECZEWSKA: *Les charismes dans l'Église et leur institutionnalisation canonique*, i. m., 305.

kapott hívásnak megfelel, közösségben Istennel, az egyházzal és Isten népével. A Szentléleknek ez az ajándéka az Ige megtestesülésének misztériumát örökíti meg, amely Jézusban valósult meg, és amely az egyházban folytatódik.

Együttes és közösségi dimenziójában a karizma „az Egyház Krisztusban való közösségének és egységének a jele” (*Apostolicam Actuositatem*, 18a). A karizma pontosan meghatározza a közösség egybetartozásának módját és a tagok küldetésének gyakorlását. A karizma termékennyé teszi az apostolkodást annak a testvériségnek köszönhetően, amely megvalósul a szeretetben, valamint a tagok testvéri közösségében éppúgy, mint életük tanúságtétele, tevékenysége által. A karizma hozzájárul az egyházi közösség intenzívebbé válásához, és megvalósítja prófétai szerepét az egyházban.¹² Ezért nemcsak az egyház, hanem mindenekelőtt a Szentlélek küldetésének középpontjában is áll, annak meghatározó alkotóeleme Krisztus küldetésével és az Atya tervével összhangban. Így tehát a karizmához való hűség egyben hűség a Szentlélekhez is Krisztus különleges hívására, és állandóan illeszkedve Isten tervéhez és akaratához.¹³

4. A MEGSZENTELT ÉLETŰ RENDEK KARIZMÁJÁNAK INTÉZMÉNYES DIMENZIÓJA

A karizma lelkiismereti dimenziója maga után vonja annak intézményes dimenzióját is.¹⁴ A Lélek jeleként és eszközeként a karizma olyan ajándék, amely Isten meghívásához kapcsolódik, valamint intézményes és egyházi formát is igényel. Mivel a rendi élet alapjául szolgál, a karizma az alapítók szellemi öröksége által inspirált életmódban és küldetésben ölt formát. A szerzetesrend tehát a karizma konkrét megvalósulásának helyévé válik egy közösségi valóságban, egy apostoli és közösségi testületben.

A kollektív karizma igényli, hogy az egyház stabil életformaként ismerje el (vö. *Az egyházi törvénykönyv*, 573. kánon). Ennek elismerése a rendi szabályzatok jóváhagyásán keresztül történik meg, amelyek a karizma első intézményesítését jelentik. Éppen ezért ahhoz, hogy a közösségi karizma szolgálni tudja az egyház apostoli életterejét és szentségét, és hogy minden tag és az egész közösség

¹² Uo. 162.

¹³ Uo. 191.

¹⁴ Uo. 315. XVI. Benedek a karizmatikus és az intézményes dimenziót is említi, mindkettő lényeges Isten népének természetfeletti megalapozásában, mert jelenvalóvá teszik a világban Krisztus üdvösségének misztériumát és művét.

is részesüljön jótéteményeiben, megkülönböztetésre van szükség. Ez az evangéliumi megkülönböztetés az egyházra tartozik, az ő joga elismerni minden egyes szerzetesrend sajátos identitását és struktúráját.

A *Vita Consecrata* 4b pontja arra is emlékeztet, hogy intézményes dimenziója által a karizma az egyház közösségének nagy valóságába illeszkedik, amelyben minden ajándék egybekapcsolódik Krisztus Testének építése és az egyház küldetésének érdekében. A karizma intézményesítése – ami a karizma dinamizmusként felfogott fogalmában már benne rejlik – nem csupán külsőleg is látható formát ad neki, hanem azt is lehetővé teszi, hogy időben és térben kibontakozzon és megvalósíthassa sajátos célját. Az intézményesítés lehetővé teszi a karizma Istenhez és a többi emberhez való kapcsolódását, hogy kifejezésre jusson, és hogy érthető módon lehessen kommunikálni és továbbadni.¹⁵ Így kapcsolódik egymáshoz bensőséges közösségben ugyanazon rendi karizma valóságának misztikus és intézményes oldala.¹⁶

5. RENDI FELELŐSSÉG A KARIZMA IRÁNT

XVI. Benedek hangsúlyozza: Evangélium és intézmény elválaszthatatlanok egymástól.¹⁷ A karizma révén az Evangélium testet ölt és diakóniává válik. A karizma élteti és struktúrával látja el a szerzetesrendet, mely a közösség iskolájává és az életszentség útjává lesz a hétköznapi életben gyakorolt szeretet és a természetfeletti szeretet által. A rendi közösség felelős azért, hogy megtestesítse, aktualizálja és továbbadja a karizmáját, amikor részt vesz az egyház megújításában és kibontakoztatásában a Szentlélek befogadott ajándéka szerint. A szerzetesrend őrzője és nem birtokosa a karizmának. A karizma ugyanis az egyház java a világ, a közösség és annak minden egyes tagja számára. A Lélek és az egyház iránti hűségben a rendnek és tagjainak válaszolniuk kell ezen ajándék prófétai hívására mint Isten folyamatosan feltáruló élettervére és szavára. Élő és cselekvő valóságként kell őrizniük létükben és létük által, mindennapi tevékenységük révén. Felelősségük a Szentlélek ezen ajándéka iránt – amelyet az alapítóktól kaptak és az egyház hagyott jóvá – megköveteli, hogy figyeljenek továbbadására, különösen a képzés során. Mivel a képzés közvetlenül kapcsol-

¹⁵ Uo. 434.

¹⁶ Uo. 427.

¹⁷ Uo. 314.

lódik a karizmához, állomásain keresztül a karizmáról is tanít. Ezért át kell gondolni, hogy a kezdeti és az állandó képzésben hol játszik szerepet a karizma kibontakoztatása és megvalósítása, és azon kell lenni, hogy a karizma ereje áthassa a megszentelt élet minden dimenzióját.

ÖSSZEGZÉSKÉNT

Ha Isten hív és küld, ezt azért teszi, mert először ad. Az alapítóinknak adott ajándék, a karizma Isten keresőivé és az emberiség jótevőivé tette őket. Nyomdokaikban járva, a Lélek iránti hűségben, hűen a lelki, közösségi és apostoli élet karizmájához és az evangéliumi tanácsokhoz, együttműködünk az Ajándékozó ajándékával és az emberiségnek szóló tervével.¹⁸ Így az a karizma, amely rendi életünk alapja és a Lélek tevékenységének jele, arról tanúskodik, hogy a pünkösöd most is folytatódik, és hogy Krisztus megtestesülése és küldetése tovább él az egyházban a Lélek tevékenysége által, Isten tervének megfelelően.

*(Fordította: Szabó Sándor Bertalan OP,
A fordítást lektorálta: Pigler Mónika Míra OP)*

¹⁸ Uo. 451.